

kwartalnik pedagogiczno-społeczny
DIALOG EDUKACYJNY

SZKOŁA POZA SCHEMATAMI
MOŻLIWOŚCI CZŁOWIEKA
SŁOWNIOTWO BARIERĄ CZYTELNICZĄ

STEWART

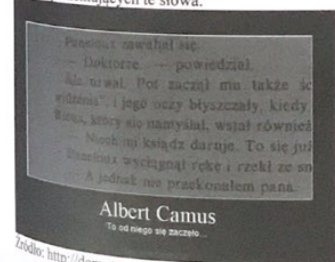
Beata Prościak, Małgorzata Trębacz, Renata Suszyło-Martuła

SŁOWNICTWO BARIERĄ CZYTELNICZĄ MŁODYCH

Kto czytał *ten trąba* – te słowa z *Ferdydurke* Gombrowicza są aktualne w dzisiejszej edukacji. Przyczyny braku czytelnictwa są różne. Różnorodne też badacze dają recepty na uzdrowienie sytuacji. Jednak nie zawsze zdają egzamin. Proponuje się różnego typu angażowanie się uczniów w lekturę. Może to być angażowanie przez magię, decyzje oraz czytelnicze gesty. Szczególnie ciekawe wydaje się angażowanie przez decyzję, w której stosuje się formułę tzw. gamebooka – literackiej gry paragrafowej. To decyzje czytelników porządkują opowieść, decydują o kolejności czytania¹.

Artykuł przedstawia spojrzenie na czytelnictwo od strony języka ucznia. Prezentuje problem chęci bawienia się językiem, przy jednoczesnym braku wiedzy na temat semantyki wyrazów używanych w kontekstach lekturowych. Współczesne odczytania wyrazów doprowadzają do niezrozumienia lektur. Niechęć i wygoda doprowadzają do nieporozumień w komunikacji. Właściwe odczytanie przekazu lekturowego stanowi barierę dla współczesnego ucznia.

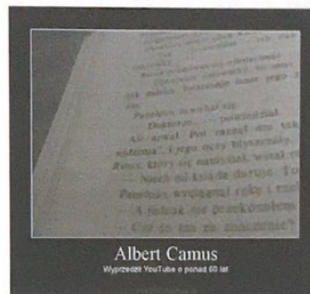
W przypadku lektur czytelniczy również chcą bawić się językiem. Wyszukują cytaty, które dopasowują do codziennych sytuacji i realiów XXI wieku. W ten sposób zmieniają ich znaczenie. Powstają neosemantyzmy lub neofrazeologizmy. Gdyby była to tylko celowa zabawa językiem, byłoby to zjawisko nieszkodliwe. Dobry przykład może stanowić cytat z *Dzumu* – „Ale urwał!”². Pożądany pomysł wykorzystania tego wyrażenia został wykorzystany w filmiku YouTube jako wyrażenie zachwytu w sytuacji, kiedy kierujący samochodem obrywa zderzak w innym samochodzie, celowo uderzając w sąsiedni pojazd³. Pod tytułem *Ale urwał!* w 2010 roku wydana została również książka Andrzeja Bubrowieckiego. Po zamieszczeniu na YouTube filmu dotyczącego słynnego powiedzenia „Ale urwał!”, powstała wielka fala demotywatorów prezentujących te słowa.

Zródło: <http://demotywatory.pl/1155099/Albert-Camus>

¹ A. Przybyszewska, *Inne czytanie i dziecięca literatura rozszerzona – od gamebooków do książek rzeczywistości* (w:) *W kręgu kultury czytelniczej dzieci i młodzieży*, 2015, s. 69-79.

² https://www.youtube.com/watch?v=BRnWm2xo_-A

Zródło: <http://demotywatory.pl/1082462/Albert-Camus>

Jednak, oprócz celowego stosowania słownictwa w innym kontekście, powstają współczesne odczytania rozumienia wyrazów w tekstach z innych epok literackich. Okazuje się, że uczniowie nie rozumieją lektur, ponieważ nie znają słownictwa z poprzednich wieków. Często dosłowne rozumienie słów we współczesnych znaczeniach doprowadza do błędów rzeczowych w wypracowaniach klasowych i maturalnych. Poniższe stwierdzenia są oparte na badaniach prac klasowych, szkolnych uczniów, którzy ćwiczyli pisanie wypracowania w oparciu o arkusze maturalne⁴.

Przykład może stanowić fragment tekstu *Chłopów*, zamieszczony w arkuszu maturalnym z 2009 roku⁵ na poziomie podstawowym. Brzmiał on następująco: (...) *schorowany był i ledwie się już ruchał*. Uczniowie doszukiwali się różnych odczytań słowa: *ruchał*. Z kolei podczas analizy wypracowań uczniowskich opartych na arkuszu matury próbnej z Operonem z roku 2012, problem zrozumienia tekstu skupiał się wokół wyrazu *stara*. Chodziło o zrozumienie fragmentu: *stara będzie się wściekać*⁶. Zamiast odnieść znaczenie tego słowa do sporu z gospodynią, młodzież interpretowała je jako „moja stara” w znaczeniu matki.

Potrzebę zabawy językiem widać nie tylko w oparciu o wykorzystanie cytatów z lektur, ale również z popularnych książek, wypowiedzi znanych osób, nawet piosenek. Dobry przykład może stanowić słowo Kappa⁶.

⁴ Przykładowo jeżeli matura odbyła się w 2009 roku tekst arkusza maturalnego został wykorzystany w latach 2010 – 2013. W przypadku arkusza z roku 2012 – w latach 2013-2014.

⁵ Temat maturalny brzmiał: *Na podstawie fragmentu I tomu powieści Władysława S. Reymonta „Chłopi”, scharakteryzuj Bylicę i jego relacje z córkami. Co mówi los Bylicy o losie starych ludzi w społeczności lipieckiej?*

⁶ Temat maturalny brzmiał: *Kobiety upadłe. Analizując i interpretując podane fragmenty „Lalki” B. Prusa oraz „Zbrodni i kary” F. Dostojewskiego, scharakteryzuj.*

⁶ Kappa – japoński, złośliwy demon wodny, wstępuje w trzecim tomie Harrego Pottera (*Harry Potter i Więzień Azkabanu*) jako stwór bagien, zwodzący wędrówców.

